

IZ ISTORIJE KRIVIČNIH NAUKA

СТРУЧНИ ДЕО ПИЈАНАЧКА ЉУБОМОРА*

I.

У низу оних знакова душевне деправације, која прати хронично пијанство или хроничан алкохолизам (*Alcoholismus chronicus*), често се јавља и *типска љубомора*. Махом је то љубомора мужа према својој жени или љубазници, а врло својој жени, а врло се ретко дешава, да је и обрнуто.

Ту интересантну појаву патолошке природе истакао је нарочито Насе (Nasse), а и други психијатри новијег Доба (Krafft-Ebing, Kraepelin, Hoche, Forel, Cramer, Delbrück, Heilbronner и т. д.) описују је као сасвим обичну карику у ланцу клиничних знакова душевног растројства код хроничних потатора. Истина је, да се она по гдекада јавља и као пратилица других врста душевне поремећености – н. пр. код разних сенилних (старачких) дегенеративних промена – али су то већ много ређи случајеви. А и кад се јави, обично није тако јасно изражена као што је то случај код хроничног алкохолизма.

Љубомора је и код душевно нормалних и потпуно здравих људи врло честа појава – ваљда с тога, што је она веран израз саме природе људске. То је управо онај урођени атактички остатак оних егостичних покрета, који су се од вајкада снажно истицали међу мушкарцима (ређе међу женама) готово у целом животињском царству, кадгод је долазило до супарништва и сукоба у полној љубави. Обузет афектом полног прохтева мужак суревњиво брани своја права на своју женку или на читав чопор њихов, и очајно се бори свом снагом, свим средствима и начинима, да само одржи првенство или савршену победу над својим супарницима. Ту борбу виђамо ми међу животињама сваки дан, и она се по гдекада јавља у тако заостреним и озбиљним облицима, да дође до коначне истраге једне или друге стране – т. ј., да у њој један од супарника и живот изгуби.

* Милан Јовановић Батут, Пијаначка љубомора, први део, *Полицијски гласник*, год. II, Београд, 1906, стр. 337–339, 345–346, 354.

Таке исте појаве сусретамо и међу људима. У страсном љубавном заносу обузме по гдекада и човека љубомора, и то махом таком елементарном снагом, да за неко време савлада, потисне или угуши све друге покрете душе његове, и у њој се, тако рећи, зацари. Неодољивом снагом гони га кроз читаву скалу најразноврснијих емоција и афеката: – од најоданије љубави и најсублимније нежности до душманске и самртне мржње, или животињске суровости и бруталности. Гдекада га доводи до ивице афекта: до очајања, "беснила" и "лудила", у коме већ не зна собом владати. За то ваљда и нема мука, које тај афекат људима није задавао; за то ваљда и нема ни једне погрешке, ни једне кривице, ни једног ниског и срамног дела, ни једног злочина, које човек, "заслепљен љубомором", није већ учинио. Повесница је пуна примера те врсте; књиге и новине нам доносе сваки дан нова чуда у томе правцу; и што је силнија љубав, то су страшније и замашније последице љубоморе. Док је мори само сумња, дотле ће љубоморна особа употребити свако средство, не би ли се о самој ствари уверила – лукави, лаже, обмањује, претвара се, вара, потвара, подмеће, трпи, вреба, прислушкује итд.: – а кад мисли, да јој је њено право и достојанство доиста повређено, онда већ нема граница страсним изливима душе њене: – онда така особа дође у стање, у коме се ни од чега не стиже и не гнуша; ни од чега не преза. У том афекту управо и "заслепи", и учиниће и оно, што иначе никад не би ни другоме одобрила, а камо ли сама извршила. Учиниће шта више и оно, што је њеној обичној природи из основе противно. Тако ће н.пр. така особа срамотити и себе и своју породицу, кињиће, мучиће, злоставиће своју жену и децу ит.д., а дешава се и случајева, где у таким приликама дође и до убиства или самоубијства.

Према томе сасвим је јасно, да је љубомора један од настрашнијих и најопаснијих афеката човечје душе, и *"један од најиздашних извора трагике и несреће у животу човечјем"* (А. Форел).¹ Класичан пример те трагике даје нам Шекспиров Отело. Он бескрајно љуби своју Дездемону, али му сумња у полну верност њену раздире душу све дотле, док не дође до катастрофе: док својим рукама мучки и немилостиво не удави своју љубљену а исправну жену.

По себи се разуме, да ће *таки* и *слични сукоби у животу људи чешће бити предмети судског ислеђења*, било грађанске, било кривичне природе, те да ће тако подједнако занимати и правнике и лекаре. У свима тим приликама зависиће нарочито од правилне процене психичких момената, како ће се такав спор решити. Ваља увек на уму имати, да је у питању један од најсилнијих афеката људске природе и његов утицај на свест и вољу човекову, па то је онда тачка, око које се цео спор окреће. Обично је, да се кривице, учинење у афекту оправдане љубоморе, и по обичајном праву и по судској

1 August Forel: "Die sexuelle Frage." – München; 1905. Seite 108.

пракси (нарочито пред поротним судовима) блажије пресуђују, а то је сасвим и оправдано. У афекту љубоморе и нормални, баш "сређени" људи брже и енергичније приступају извршењу онога, што им тренутни утисци диктују, те, тако рећи, махом преухитре и слободну вољу и хладно размишљање. И не дођу управо до онога, што се зове разбор и самоопредељење.

Слично па ипак у неколико различно односе се и појави код *патолошке (болесне) пијаначке љубоморе*. С тога су и они од великог интереса и за правнике и за судско-медицинске експерте. И они се истичу као веома снажни афекти душе, а како је она код пијанца махом дефектна, или бар ма у ком правцу алтерисан, то ће и отпор њен према том афекту и његовим изливима бити непотпунији и неуспешнији. Према томе ће љубомора код пијаница још чешће бити предмет судских спорова и судског ислеђења.

Под именом *пијаначка љубомора* (у немачком: "Der Eifersuchwahn der Trinker") разуме новија Психијатрија сасвим неосновану, *управо уобразилену и само на болесним појавама или погрешним релацијама и опажањима утврђену сумњу мушкарца у верност своје, у полној љубави сасвим исправне жене или љубазнице*. Истина је, да и душевно интактне особе могу бити љубавном страшћу толико занешене и заслепљене, да и без икаквог стварног повода и основаног разлога сумњају у верност својих исправних жена, па да тога ради и себе и своју околину непрекидном љубомором муче: – али су то већ много ређи случајеви. Сем тога су они махом таке природе, да их је по где-када ласно познати и од пијаничке љубоморе разликовати. Теже се у том питању тачно оријентовати само у оним случајевима, где би нпр. ноторан пијанац доиста имао неких сасвим објективно оправданих разлога да сумња у верност своје жене или љубазнице. У таким приликама могло би бити спора о томе, у колико је појава љубоморе код пијанца потекла баш из тих тачних посматрања и основаних разлога, а у колико је она само израз поремећеног душевног у стања његовог. Где се стеку таке прилике – а оне нису тако ретке – мора се решењу спора приступити с особитом пажњом и обазривошћу. И судско-медицински вештак и правник морају при и процени таких случајева обратити особиту пажњу свима околностима, које би могле послужити, да их баш у том правцу расветле.

И ако је пијаначка љубомора, у главном, чиста самообмана, ипак се не би смело рећи, да она нема никаквих *стварних ослонаца*. *И она има неке, и ако у ствари лабаве веза са приликама, у којима постаје. И она није управо чиста фикција болесног мозга пијанчевог*, него продукт стварних односа са поремећеним душевним стањем пијанчевим. И њен постанак има стварног повода, а ево како.

Као што је познато, хронични алкохоличари *падају у етичком погледу* из дана у дан све дубље и дубље, и дођу најзад и до тога, да

сасвим занемаре и себе и своје најсветије дужности: – да напусте и оно, што су некада високо ценили и страсно љубили – кућу и породицу, жену и децу. У том стадијуму своје болести живе они једино и искључиво само још за своју ниску страст. Све жеље и радње њихове, управо цео живот таких пијанаца, има само једну мету: тражи задовољења свом страсном прохтеву за пићем, а тај прохтев је тако снажан и неодољив, да најпосле савлада све друго, и од најбољега мужа и најбрижнијег оца учини перазмишљен, саможив, туп, неосетљив и суров створ, који по *сваку цену* хоће да задовољи само своју одвратну страст. По себи се разуме, да ће у тој тежњи његове жеље и радње врло често доћи у озбиљан сукоб са оправданим захтевима и битним интересима његове породице и најближе околине; у првом реду његове жене и деце. А ако то потраје, онда ће се у тим честим а све оштријим сукобима мало по мало губити они осећаји љубави и оданости, који срећну породицу везују, а тиме лабавити и они тешњи и интимнији односи између мужа и жене, оца о деце. У таким приликама и најбоља и највернија жена, која свога мужа доиста искрено и одано љуби, неће – управо не може – бити моралом толико узвишена а карактером толико снажна, да никада и ничим не покаже, колико је том гадном и ниском страшћу свога мужа поколебана у поштовању, оданости и љубави према њему. Она се и при највећој опрезности ма кад, и ма на који начин мора издати, да јој је та мужевљева страст несносна и одвратна, па с њом и он сам. А већ до тога дође, да муж осети, како је ма у ком погледу својој жени несносан и одвратан, ту онда није већ далеко ни време, кад провала између њих двога постаје све дубља и дубља, а заједнички живот све несноснији и несноснији. Жена према таком мужу постепено хладни и у полној љубави, па не потраје дуго, а њој су и његове нежности несносне и одвратне, и она их почне равнодушно и нерадо примати, или баш и очигледно избегавати, гдегод је то могућно... А та хладноћа жене према мужу (*frigidity uxoris*) изазове онда у пијанчевој и онако поремећеној души непоколебљиву сумњу, да свему томе мора бити узрок нека трећа особа, јамачно какав љубазник женин.

Сумњу у верност женину потхрањује по гдекада и та околност, што већ *сам пијанац својим неуредним животом ствара у кући и породици такве прилике*, да брачни односи и не могу бити искрени, отворени, чисти и јасни, него се морају помутити. Пијанац је махом по цео дан у механи, крај казаница, на слави, на даћи, у сватовима и т. д. – дакле понајвише ван куће – он по читаве ноћи пије и банчи; он по неколико дана тумара, да по скуповима, састанцима и панађурима бекрија – а и не стара се, ко ће му међутим домаће и пољске послове урадити; ко ће му кућу и породицу заштићавати и бранити; ко ће властима одговарати; шта ће му млада жена и нејака деца радити итд. Да и не помишља на превару и неверство у полној љубави, жена ће и против своје воље и против свог бољег убеђења *морати*

потражити неку мушку главу, која ће јој мужа у томе замењивати, да бар кућа не пропада. А чим то учини, ма било и са каквим сродником, изазваће код мужа још више ону сумњу, која се већ и онако у души његовој залегла и разврежила. Он ће у том односу своје жене с другим мушкарцима – нпр. с очухом, с девером, кумом, рођаком, суседом, пријатељем и другом из детињства итд. назирати издајство и брачно неверство, па ће мучити и себе и њу неоснованом љубомором.

Још лакше се јавља та сумња код алкохоличара, ако се због пијанства или љубоморе изроде такве несугласице и размирице између мужа и жене, да их *суседи и пријатељи морају мирити и исправљати*. У таквим приликама сваки ће, наравно, бранити слабију и праведну страну – јадну жену – и заложити се за њу против пијанца, па ако то учини онај сусед и пријатељ куће, који је пијанцу већ и онако сумњив, да жени против с њега "помаже", онда тек његова љубомора добије нове и издашне хране. Нарочито ће пијанца раздражити и у њему сумњу још боље утврдити, ако му сама жена од његових покора и насиља потражи заштите код ког мушкарца или баш и код власти; ако се у својој несрећи другоме повери и потужи; или ако се од његовог зулума из страха у туђу кућу склони... Шта више: сумња у неверство жене ће се код пијанца и онда појачати, ако и деца буду заједнички с матером недела свога оца осуђивала и своју мајку од њих заштићавала и бранила. Пијанац ће по својој болесној заблуди у том природном споразуму и савезу деце и матере назирати и опет неку заверу против њега; неко издајство своје жене. Природне односе између матере и деце тумачиће као вешто удешене сплетке, и тражиће у њима непрестано оно, што њега мучи: уображено неверство женино.

Али *најјачи ослонац сумњи пијанчевој* да му је жена неверна, изводи он махом из саме мене у полним односима његовог брачног или ванбрачног живота, а тим менама је опет он сам крив. Као што је већ познато, пијанство слаби и сатире полну способност мушкараца – тако, да је хронични алкохоличари често деломице или баш и сасвим изгубе. Према томе пијанци махом у брзо полно ослабе и толико изнемогну, да ни квалитативно ни квантитативно не одговарају својим брачним дужностима – бар не у оној мери, као што то чине нормални мушкарци. Обично је, да у трезном стању врло ретко и показују праве полне прехтеве (*libido sexualis*) према жени, а кад их опет пиће у толико раздражи, да им се по гдекада и "жена прохте" онда су обично тако полно неспремни и немоћни, а у извршењу тако развратни и гадни; тако немилостиви и брутални: да јадну жену само узалудно муче, понижавају, злоставе и телесно упропашћују. По себи се разуме, да се жена у брзо такве љубавне усладе засити или управо толико заплаши, да свога мужа, ма како му иначе била одана, почне избегавати. Муж то, наравно, кад пре кад после, осети, па онда из тих појава изводи погрешан закључак, да га "жена само за то неће, што је другога нашла."

II

Као што смо видели, пијаначка љубомора је уображена, на погрешним опажањима и релацијама основана сумња алкохолизмом поремећеног мушкарца у верност своје жене. Претходно је махом подстакнута оним необичним односима у брачном животу, које је сам пијанац својом страшћу изазвао. Ње има неколико врста, али разлика међу њима није увек тако јасна и одређена, да ту поделу можемо у сваком случају до крајности извести. Има по гдекада и таквих облика пијаначке љубоморе, који се морају сматрати само као прелазне стадије једне врсте у другу.

Познато је, да се код хроничних алкохоличара јављају по гдекада као особити облици пијаничких делирија т.з. *халуцинације*, т.ј. чулна опажања без стварне подлоге – дакле варљиве чулне представе, управо *чулне обмане*. Нарочито су честе халуцинације вида и слуха – особито пред вече. Оне обмањују и варају пијанца, изазивају у њему свакојаке осећаје, и наводе га по гдекада баш и на извршење каквих радња, које не одговарају стварним приликама и потребама. Често изазивају код пијанице и сумњу у брачну верност жене. Учини му се н. пр., да је видео, како таман испред њега, кад је кућна врата отварао, промаче сенка некога човека; како неки мушкарац прескочи ограду и некуда у мрак умаче; како му се сусед око капицика врзе и т. д.; учини му се, да чује, како неко ноћу испред прозора хода; ”својим ушима слуша”, како му се жена с неким договара, где ће се састати; како је неко у прозор лупнуо и знак дао; како су се ноћу врата од вајата отварала и т. д. – па то му је онда сав основ за сумњу, *да га жена с другим вара*. Раздражен и занет пићем страсно и без критике прима у своју оболелу душу те лажне утиске и из њих изводи свој, пићем помућен суд о тренутним приликама. Ако се често опија, т.ј. ако се тиче пијанца, који се управо ретко кад и трезни, ретко кад и дође до ведрих и свесних момената, кад би без страсти и смишљено могао боље проценити, у колико се оне појаве истините, а у колико само обмана раздражених чула: – онда се такви пијанац те сумње никако и не може опростити. *С тога се ти облици љубоморе виђају нарочито код тешких, старијих облика хроничног алкохолизма*. А како је пијанац у том стању и вољом толико слаб, да се не може одупрети оном, и онако страсном, а пићем још појачаном прохтеву, који га гони да своја брачна права брани, и да своју, ”неверну” жену на одговор позове или баш казни: – то по гдекада одмах, у самом наступу пијаначког делирија, приступа и извршењу онога, на што се у оном афекту тренутно решио.

У другим приликама *непосредан узрок пијаначкој љубомори* нису халуцинације (чулне обмане), него *појаве, које су стварне*, које, дакле, доиста постоје – само што их пијанац у наступу свога пијанства погрешно и без правог и основаног разлога доводи у везу са својом, већ ранијим брачним размирицама подстакнутом сумњом, да

га жена с другим вара. Исто онако, као што потатори узимају и најнезнатнија своја опажања као нешто врло важно, "врло пресудно" и "несумњиво утврђено", те их је од тога тешко одговорити, исто је тако и љубоморан пијанац у наступу свог пијаначког заноса тврдо уверен, да је ма којим својим – махом врло безначајним опажањем, – учинио велико и "судбоносно откриће". Он је н. пр. већ осведочен, да је своју жену или љубазницу у неверству ухватио, ако је ма коју, сасвим обичну, незнатну и случајну промену на њој или на њеној околини опазио. Њему је већ довољно, да посумња у верност своје жене, ако се н. пр. пијан из механе кући врати, па нађе да је на миндерлуку једно место угнуто да му је жена "зажарена"; да је оставила нешто вечере (коју је она у ствари била за њега и спремила) и т. д.: – и тога ради напада на њу и речју и делом. Исто ће тако мучити жену сумњом, ако је н. пр. затекне "веселу" или "тужну", обучену или необучену; услужну и љубазну или хладнокрвну и одурну: или ако је "опазио", да се домаћа мачка страшљиво испред њега уклања; да се тица у кавезу разбудила; да деца већ давно спавају и т. д. Посумњаће ако му је жена поцрвенила или очи оборила, кад је неког њиховог суседа срела; ако је чуо, да је неко два три пута поред куће прошао; ако врата на соби шкрипе; ако је у постељи опазио неку мрљу; ако му је жена болесна; ако се труди, да га онака пијана што пре умири и у постељу положи и т. д. Све те, за сваког другог безначајне појаве узима пијанац у свом пијаначком заносу за врло важан и неоцењив материјал, којим несумњиво доказује, да му је жена полно неверна.

Већ ова генеза пијаначке љубоморе доста је *карактеристична*, и даје нам прилично поуздане податке, по којима би ми ту болесну појаву у пракси познали, и од других врста љубоморе разликовали. Истина је, да и сасвим нормалног али љубоморног човека по гдекада савлада та страст таком снагом, да управо силом тражи оно, што у ствари не може наћи; да види и оно, што у ствари не постоји; – и то се дешава, да и обичан љубоморан човек сваку ситницу, која се јави у односу између њега и његове жене, узима веома озбиљно, а да је опет са стварношћу веома погрешно доводи у везу; – шта више: има случајева, да је и нормалан човек у питањима, која се тичу љубоморе, често и најозбиљнијим разлозима неприступан: – али је ипак значајна разлика између те две врсте љубоморе у томе, што је *пијаначка љубомора те врсте тесно везана за дејство алкохола*, и што се јавља као сталан пратилац пијаначког наступа. То је тако редовна појава, да би се већ и по њој могло с неком поузданошћу одговорити на питања, тиче ли се у извесном случају те врсте љубоморе или не. Спора би могла бити само у оним случајевима, где би се објективно доказало, да се пијанчеве халуцинације, његова опажања и релације доиста подударају са стварношћу, да, дакле, имају своје реалне подлоге. Ту може још бити питања о томе, у колико у том случају љубомора зависи од поремећеног душевног стања пијанчевог, а у колико

иде на рачун баш стварних опажања и несумњивих података, који се у том спору могу изнети. У тим случајевима морали бисмо имати карактеристичнијих знакова, по којима би ову врсту пијаначке љубоморе могли познати и од физиолошке разликовати.

Срећом је Психијатрија и у томе правцу толико успела, да се и такви спорови могу решити. Сад је већ могућно судско-медицинским методом учврстити неке појаве, које су доиста карактеристични знаци пијаначке љубоморе те врсте. Њима се судско-медицински вештак и служи, кадгод се истакну спорови такве врсте, да је тешко решити, *која је врста љубоморе предмет судскога ислеђења*: физиолошка или паталозна; пијаначка или друга која?

Један од најкарактеристичнијих знакова пијаначке љубоморе ове врсте истиче се као појава, коју сусрећамо и у другим облицима пијаначке душевне поремећености. Хроничан пијанац и интелектуално опада, па с тога обично није у стању, да своја опажања, релације и процене о њима душевно тако разради, како би их и други, нормални људи морали или бар могли исто онако схватити као и он – па и усвојити. Из истих разлога љубоморан пијанац није у стању, да "своју ствар", своја опажања и консеквенције њихове – дакле своју сумњу – изведе бар толико на чистину, како би и за другога била вероватна, или бар приближно основана. Он је н. пр. о томе потпуно "уверен", да му је жена неверна, али никад није у стању, да и другога о томе увери – бар не стварним доказима. Он једнако мучи жену љубомором, али готово никада не изриче своју сумњу одређено и прецизно: – не означаје ни особу, на коју сумња, да му је супарник, ни место, где је невера учињена, ни време, кад се то догодило. Он н. пр. изјављује, да је љубазника своје жене "својим очима видео" и кад је дошао и кад је отишао, али ипак за то неће знати рећи, како је тај љубазник до његове жене доспео, или којим је путем испред њега умакао. Кадгод говори о превари своје жене или љубазнице, никад *неће поименце означити особу или особе, с којима она њега вара*, него ће се у томе махом послужити изразима, који нису прецизни: који управо ништа не одређују. Тако ће н. пр. о њој рећи "да се вуче са целим селом", или "по целом срезу", да му је од ње "пуна кућа копилади", да је "око себе направила читаву кучницу"; да ништа друго и не ради, "него за мушкарцима лети"; да "њу већ цео свет зна као курву" и т. д. И то ће за њу рећи не само код куће и њој на само, него у свакој прилици, кадгод се напије – свугде и пред целим светом – па баш и пред млађима и пред рођеном децом њиховом. Махом је у таким приликама и у изразима и у начину толико безобзиран, суров и низак, како иначе никад није.

Пијаначка љубомора те врсте карактеристична је још и по томе, што се сумња љубоморног мушкарца *не односи увек само на његову венчану жену или бар његову обичну ванбрачну суложницу, с којом се саживео, него и на ма коју другу жену, на коју он, управо, и нема никаква права*; од које он, дакле, и не може и не сме ишчекивати

полне љубави и полне верности. Тако се н. пр. по гдекада дешава, да хроничан потатор својом љубомором мучи какву јавну блудницу, или да у својој љубомори пребацује неморал и полну неисправност којој сасвим туђој жени из суседства, или чак и којој познаници из другог ког места. Шта више, има примера, где он сам своју жену, своју кћер или другу коју женску из својте у проституцију отера (наравно новца ради, да може пити), па да ипак за то у наступу своје пијаначке љубоморе ту женскињу за неверство на одговор позива...И то упада у очи, што љубоморни пијанци у неким приликама износе за жртве своје љубоморе чудне и сасвим и невероватне гласове: – да се н. пр. држе с очухом, са свекром, са братом, па чак и *са рођеним оцем* и т. д. Најпосле значајно је у том питању и то, што је обична појава, да стари, хронични потатори муче својом љубомором и своје млађе, *своју децу*, па чак и *своје рођене кћери* – а и то има свога основа већ у природи саме душевне поремећености пијанчеве. Познато је, да се хронични алкохоличари у страсном прохтеву за намирењем својих полних потреба не осврћу на оне међе, које у уређеном људском друштву постављају морални, обичајни и државни и закони, него ће у свом болесном заносу полно насрнути и на своје најближе сроднице по крви, на баш и на своје рођене кћери. Иста та жица потаторске душевне растројености јавља се и у облику пијаначке љубоморе.

За ову врсту љубоморе карактеристично је и то, што се пијанци према особама, на које се њихова љубомора и сконцентрише, сасвим *друкче понашају, него обични нормални мушкарци у својој љубомори*. Судећи по оном необузданом афекту, којим потатор у свом пијаначком наступу на своју жену насрће, и по оном, у том стадијуму непоколебљивом убеђењу, којим он обично јавно и пред сваким о неверству своје жене говори, било би природно, да непрестано за тим тежи, како ће се тог недостојног стања у свом брачном животу опростити... али он зато нема довољно енергије и моралне снаге. На против: чим се раздражљиво дејство акутног алкохолног тровања у његовом телу изгуби – другим речима: чим се мало растрезни – љубоморан пијанац неће против осумњичене жене и њених уображених саучесника ништа предузимати. И не покушава, да доиста пронађе своје супарнике, како би се, као човек од части, с њима за нанету му срамоту разрачунао; не пребацује својој "неверној" жени њено издајство; не тражи развод брака од жене, за коју "зна да га подло с другима вара" и т. д. Шта више: веома се често дешава, да – ван пијаничког наступу – о томе неће ни да говори, ако га ко баш нарочито за то не упита – него је сад "сасвим други човек". Жену, коју је н. пр. дан пре најгорим речима вређао; коју је срамотио, терао, тукао, злостављао, данас моли, мити и салеће, да све то заборави; – а децу, коју је прошле ноћи "као туђу копилад" из постеље дигао, да их испод "свог поштеног крова" на цичу зиму истера: – призива, грли и љуби као најнежнији отац... И то може трајати све дотле, док се и опет не

напије, да му се она стара сумњу и опет пробуди. Само ако толико пије, да је сваки дан напит; да се, дакле, управо *никако и не трезни*, може се десити, да пијаначка љубомора не попусти – да нема реми-сије – него да у том степену подједнако траје, док у једном парокси-зму не заврши катастрофом ма које врсте: самоубијством, убијством или другим којим насилним, кривичним делом. До тога може доћи у сваком наступу пијаначке љубоморе, ма се пијанац често трезнио, и за дуже времена трезан остајао, па за то и јесу пијанци опасни.

Колико хронични пијанци са пијаначком љубомором могу бити *толерантни према особама, на које сумњају* – нарочито кад нису под раздражљивим утицајем алкохола – показују ови примери, које наводи Крепелин (Kraepelin.²) Један болесник, који је показивао зна-ке пијаначке љубоморе, причао је, како је себи у зиду избушио наро-чите отворе, те на тај начин своју жену ”ухватио са њиховим зетом у блуду”, а други опет, да је у расвитку зоре при отвореним вратима женине спаваће собе видео свога ”супарника са својом женом у по-стељи”...па ипак ни један ни други није ништа предузимао – ни про-тив своје неверне жене, ни против њеног љубавника. ”То они никад не чине него касније о томе причају” (Крепелин). Шта више: чисто су по гдекада изненађени и зачуђени, шта да одговаре, када их ко упи-та, за што се у такој прилици нису са својим супарником ”разрачуна-ли”, кад су га на делу ухватили... Та особина љубоморних пијанаца подсећа на ону појаву, где ноторне пијанице могу морално толико отупити и неосетљиве постати, да равнодушно – тако рећи – својим очима гледају, како им жена с другим скрнави брачну постељу. Шта више: они често и њу и своју (у пола) одраслу женску децу нарочито на блуд наводе, и намерно проституцији предају, само да до новца дођу, и својој страсти за пићем удовоље.

Најпосле, карактеристика те врсте пијаначке љубоморе јавља се и у томе, што се болесник, ако се сасвим пића окане, мало по мало ослободи те сумње – и од љубоморе излечи. Нарочито се то постижа-ва у оним случајевима, где се пијанац тога ради лечи у заводима, у којима се одржава апстиненција од алкохола. Већ у прво време тог лечења почиње болесник увиђати своје ”заблуде”... или порицати, да је икад на жену своју и сумњао... Кад га она посети, пресрета је врло љубазно; пише јој врло нежна писма и т. д. – али ипак зато *не криви себе*. Увек нађе неког изговора и неке извине својој ранијој ”страсти”, као што то пијанци у опште раде. Изговор му је било у хладноћи његове жене, било у другим породичним приликама. Али чим би се опет одао пићу, вратила би се пијаначка љубомора његова у истој оној мери и у истим оним облицима (ретко кад јаче и друкче), као што је раније постојала.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

2 Kraepelin: Psychiatrie. – 7. Aufl. – 2. Band; Seite 132. – Leipz. 1904;